

Region Västmanland
Regionhuset
721 89 Västerås

Vårdgivare

Region Västmanland

Ärendet

Uppföljning av tidigare beslut gällande tillsyn av patientsäkerheten vid Västmanlands sjukhus Västerås i Region Västmanland med särskilt fokus på vårdplatser och bemanning.

Syftet med tillsynen har varit att bedöma om vårdgivaren vidtagit åtgärder för att komma till rätta med bristen på disponibla vårdplatser¹ och de allvarliga patientsäkerhetsrisker som uppstått till följd av vårdplatsbristen inom vuxen somatisk slutenvård.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) avslutar ärendet men påtalar följande brist:

- Brist på disponibla vårdplatser utifrån det faktiska behovet, inom den somatiska specialistsjukvården kvarstår delvis.

IVO förutsätter att vårdgivaren inom ramen för det systematiska patientsäkerhetsarbetet fortsätter arbetet med att genomföra de redovisade åtgärderna samt följer upp att vidtagna åtgärder får avsedd effekt. IVO vidtar i nuläget inte några ytterligare åtgärder med anledning av bristen men kan komma att följa upp att de åtgärder som vårdgivaren vidtar fått avsedd effekt. IVO avslutar därför tillsynen.

Skälen för beslutet

IVO finner inte skäl att fortsätta följa vårdgivarens arbete med åtgärder för att komma till rätta med bristen på disponibla vårdplatser

IVO bedömer utifrån vårdgivarens återredovisning och vad som framkom vid genomförd inspektion i mars 2023 att de åtgärder som vårdgivaren har redovisat kan vara relevanta för att säkerställa att tillgången till disponibla vårdplatser motsvarar det faktiska behovet.

¹ Disponibel vårdplats enligt Socialstyrelsens termbank är en vårdplats i slutenvård med fysisk utformning, utrustning och bemanning som säkerställer patientsäkerhet och arbetsmiljö.

Vårdgivaren har i sin återredovisning redogjort för att regionen arbetat med vårdplatser, bemanning och kompetensförsörjning systematiskt över en längre tid, vilket även framgick i den tidigare redovisningen till IVO. Vidare framkommer bland annat att Region Västmanland under 2022 startat ett långsiktigt arbete på tre nivåer för att komma till rätta med bristen på vårdplatser. Syftet är att få hälso- och sjukvården att fungera som ett integrerat system där sjukhusvården är en av flera aktörer. Regionen uppger att utvecklingsprogrammet för Västmanlands länsövergripande satsning på "Utökad mobilitet i den nära vården för att stödja ett breddinförande av mobila arbetssätt" inleddes redan under 2020 och att man i oktober 2021 kunde gå över i operativ drift av projektet.

Vårdgivaren skriver i återredovisningen att vårdplatser endast delvis är en sjukhusfråga eftersom brister i vårdsystemet som helhet leder till anhopning av patienter på sjukhusen. Insatser utanför sjukhus kan både förbättra kvaliteten för patienterna och frigöra vårdplatser på sjukhus. Regionen arbetar med att åstadkomma fler vårdplatser på sjukhus, men arbetar också för att etablera vårdverksamhet där insatser som idag görs i slutenvård i stället kan genomföras polikliniskt eller i hemmet med bland annat egenmonitorering (löpande registrering, övervakning och bedömning av vården avseende en persons hälsotillstånd, där personen själv utför registreringen). Det pågår också insatser i regionen för att förebygga att behov av sjukhusvård uppstår. Vårdgivaren skriver att om en patient får rätt diagnos och behandling "uppströms", tidigare i kedjan av händelser, ökar möjligheten att undvika sjukhusvård "nedströms". Åtgärder som beskrivs är närvårdsteam, mobil läkare dagtid samt ökat stöd till äldre via vårdcentralerna.

Vårdgivaren uppger i återredovisningen att nya vårdavdelningar, med klart definierade uppdrag, inrättas för att motverka bristen på vårdplatser. En närsjukvårdsavdelning för multisjuka äldre med stort omsorgsbehov startades i Västerås i januari 2023, samtidigt som den dagliga fördelningen av vårdplatser utvecklas. Vårdgivaren framför i återredovisningen att de ska undersöka om det går att öppna särskilda vårdplatser för utskrivningsklara patienter. Anledningen är att det vid tidpunkten för återredovisningen dagligen fanns ett stort antal utskrivningsklara patienter, motsvarande 1-2 vårdavdelningar i antal. Enligt vårdgivaren är det en kortsiktig lösning eftersom sådana platser egentligen inte ska behövas, utan det är utskrivningsprocessen i sig och samarbetet mellan sjukhus, primärvård och kommuner som behöver förbättras och ett sådant arbete är inlett.

Av återredovisningen framgår också att ett antal åtgärder riktat mot bemanning och kompetensförsörjning för att upprätthålla vårdplatser har vidtagits. Bland annat genomförs en översyn av insatserna för att rekrytera och behålla medarbetare, arbetsväxling, kompetensutveckling och utvecklat ledarskap för att motverka grundorsakerna till vårdplatsbristen, som vårdgivaren uppger är bristen på personal.

IVO konstaterar att det finns både kortsiktiga åtgärder för att förhindra patientsäkerhetsrisker i väntan på att de mer långsiktiga åtgärderna ska ge effekt och leda till att bristen på bemanning och disponibla vårdplatser avhjälpas.

Underlaget visar att situationen vid Västmanlands sjukhus Västerås har förbättrats sedan IVO:s förra inspektion hösten 2022. IVO kan dock konstatera att det fortsatt är ett ansträngt vårdplats- och bemanningsläge, vilket gör att IVO anser att bristen på disponibla vårdplatser utifrån det faktiska behovet delvis kvarstår. IVO konstaterar dock att åtgärder genomförts och pågår för att tillgängliggöra disponibla vårdplatser. Åtgärder riktade mot bemanning och kompetensförsörjning för att upprätthålla vårdplatser och motverka grundorsakerna till vårdplatsbristen har vidtagits och det arbetet fortgår också. IVO bedömer därför att vårdgivaren har förutsättningar att genomföra de redovisade åtgärderna för att komma till rätta med vårdplatsbristen och de allvarliga patientsäkerhetsrisker som bristen medför. IVO förutsätter att vårdgivaren inom ramen för det systematiska patientsäkerhetsarbetet följer upp att vidtagna samt planerade åtgärder får avsedd effekt.

IVO grundar bedömningen på att det av underlaget i ärendet framgår att även om vårdplatssituationen förbättrats något sedan hösten 2022, är den dock fortsatt ansträngd. Detta gör att det kvarstår behov av ytterligare åtgärder för att komma tillrätta med bristen på disponibla vårdplatser utifrån det faktiska behovet inom den somatiska specialistsjukvården. Vid inspektionen den 29 mars 2023 framkom en gemensam bild från de intervjuade av att vårdplatsläget upplevs något bättre nu än vid IVO:s inspektion hösten 2022, men att det dock fortsatt saknas vårdplatser.

Åtgärder som de intervjuade upplever har påverkat vårdplatssituationen till det bättre är de vårdplatser som öppnade i Sala i höstas, närvårdsteamet och Närsjukvårdsavdelningen (NÄVA) i Västerås som öppnade i februari 2023. Vid NÄVA vårdas multisjuka äldre medicinpatienter och den sammantagna upplevelsen är att NÄVA ger en god effekt avseende patientflödet både på akutmottagningen och på MAVA, då denna patientgrupp inte blir kvar på akutmottagningen eller läggs på MAVA i samma utsträckning som tidigare. Vidare framkom vid inspektionen i mars att det fortfarande är överbeläggningar på vårdavdelningarna men att det inte är lika många som tidigare samt att färre patienter utlokaliseras. Intervjuade läkare vid kirurgkliniken uppgav att i och med att de kirurgiska observationsplatserna finns, behöver färre patienter utlokaliseras till andra kliniker. Enhetscheferna vid akutmottagningen beskrev att fördelningsgruppen (forum där alla klinker deltar) har ett uppdrag att se över vårdplatsläget och arbetsgruppen har även kontakt med kommuner när det behövs. Enhetscheferna vid båda vårdavdelningarna uppgav att de upplever beläggningen bättre idag än vad den var i höstas.

Av begärd statistik från vårdgivaren framgår att det genomsnittliga antalet disponibla vårdplatser är något fler våren 2023 än hösten 2022. Den genomsnittliga beläggningsgraden på 97% är densamma våren 2023 och hösten 2022 medan den maximala beläggningsgraden är något lägre våren 2023 (105%) mot hösten 2022 (112%). I samband med begäran om kompletterande uppgifter skriver vårdgivaren att med anledning av omställningen till nära vård minskades antalet fastställda vårdplatser på Medicinkliniken. I samband med högt inflöde av omvårdnadskrävande patienter under jul och nyårshelgerna beslutades att inrätta en närvårdsavdelning med 14 vårdplatser med start vecka 6 2023. Den nya vårdavdelningens införande har lett till att beläggningsgraden

har sjunkit, liksom överbeläggningarna och de utlokaliserade patienterna enligt vårdgivaren.

Intervjuade enhetschefer vid akutmottagningen uppgav att läget ser bättre ut på akutmottagningen mot i höstas även om det är en bit kvar till "drömläge". Vidare framförde de att i höstas låg patienterna kvar länge på akutmottagningen men idag är det inga patienter som sover kvar på akutmottagningen. Enhetscheferna beskrev att det finns en rutin att patienten ska komma till vårdavdelning inom 30 minuter från inläggningsbeslut. Det kan vara svårt att hålla tidsramen men deras upplevelse är att det inte tar längre tid än två timmar. Enligt sjuksköterskorna på akutmottagningen varierar belastningen men att den ungefär är densamma som i höstas, inflödet av patienter har dock ökat. Vid normalläge är det 30-40 patienter på akutmottagningen, när antalet patienter uppgår till 50-60 tangerar det att bli hög arbetsbelastning. Enligt sjuksköterskorna är det hög arbetsbelastning 2-3 ggr i veckan.

Intervjuade läkare vid medicinkliniken uppgav att de överlag inte ser så stora problem på akutmottagningen. De beskrev att det finns ett väl fungerande patientflöde, med kort tid till triage och till läkare. Patienterna vårdas inte kvar på akutmottagningen i väntan på vårdplats. Samma läkare upplevde att dagvårdsmottagningen har ökat antalet tider och därmed tillgängligheten för patienter. Detta innebär att patienter kan gå hem från akutmottagningen och få en tid dagen efter för uppföljning. Mottagningen ger en god effekt på flödet, då dessa patienter inte behöver läggas in på sjukhuset enligt intervjuade medicinläkare.

Enligt intervjuade läkare vid kirurgkliniken är deras upplevelse att belastningen på akutmottagningen har minskat sedan hösten 2022. Tid till bedömning av läkare kan fortfarande vara fördröjd om det kommer många patienter samtidigt. Vid inspektionen beskrev kirurgläkarna att de fortsatt uppfattar röntgen som flaskhalsen i patientens ledtid till beslut om inläggning alternativt hemgång.

Både läkarna vid kirurgkliniken och vid medicinkliniken upplever att re-evaluering av patienterna oftast fungerar väl och att de som läkare oftast känner sig trygga i att det utförs.

Enligt intervjuade sjuksköterskor vid akutmottagningen hinner de oftast med omvårdnad och tillsyn av patienterna, dock är det svårare att hinna med detta vid hög belastning. En utsedd personal per pass har till uppgift att initiera omvårdnadsronder. Sjuksköterskorna uppgav att patienterna får de läkemedel som läkarna på akutmottagningen har ordinerat, däremot är det inte alltid möjligt att ge de läkemedel som patienterna står på sedan tidigare. Det finns tillgång till smörgås och näringsdryck på akutmottagningen och den vårdnära servicepersonalen som är anställda av regionen är till stor hjälp. Sjuksköterskorna och enhetscheferna från MAVA och kirurgavdelningen uppgav att man oftast kan ge omvårdnad och läkemedel till patienterna i tid.

Vid inspektionen beskriver flera intervjuade att det pågår ett arbete utanför sjukhuset för att komma till rätta med vårdplatsproblematiken inne på sjukhuset. Sjuksköterskorna vid akutmottagningen beskriver t.ex. att närvårdsteamet i regionen har bidragit till ett bättre läge då färre ur denna patientgrupp (multisjuka äldre, IVO:s anm.) kommer till

akutmottagningen. På jourtid kommer dock patienter fortfarande till akutmottagningen från SÄBO enligt samma sjuksköterskor. Några vårdplatser för utskrivningsklara patienter finns inte enligt sjuksköterskorna på akutmottagningen. De har hört att det ev. ska öppnas sådana vårdplatser men vet inte i nuläget om det ska ske. Enhetscheferna vid akutmottagningen uppgav att det finns ca 20-30 patienter på sjukhuset som är utskrivningsklara och som väntar på plats i kommunen, de önskade att det fanns en överenskommelse med kommunen att patienter inte fick vårdas färdigbehandlade mer än fem dagar på sjukhuset.

Vid intervjuer med enhetschefer vid akutmottagningen framkom att de i nuläget har sjuksköterskor enligt bemanningsmålet men att det ändå är för få. Att rekrytera personal är en ständigt pågående process och just nu söker de också sjuksköterskor som varit utexaminerade i fem år och som har minst två års erfarenhet av akutsjukvård. Till sommaren är de i behov av flera bemanningssjuksköterskor, enhetscheferna upplever att de kan ställa krav på erfarenhet vid anställning av bemanningssjuksköterskor. Enhetscheferna uppgav vidare att det är mycket på gång i regionen och att det sker en förändring mot det bättre.

Sjuksköterskorna vid akutmottagningen uppgav vid intervjun att de upplever att kompetensen är lägre idag på akutmottagningen. Tidigare var sjuksköterskorna tvungna att ha jobbat två år som sjuksköterskor innan de fick anställning på akutmottagningen, nu anställer man nyexaminerade sjuksköterskor. Sjuksköterskorna upplever att nyexaminerade sjuksköterskor får gå på larm tidigare i sin introduktion och att de inte får vara "nya" på akutmottagningen så länge som tidigare. Det finns en risk enligt sjuksköterskorna att nyexaminerade sjuksköterskor gör felprioriteringar, vilket ökar kraven på de erfarna sjuksköterskorna att stötta och hålla koll på de andra teamen. Sjuksköterskorna upplever att cheferna lyssnar på deras oro och vissa nyanställda kan få längre introduktion.

Enhetscheferna vid kirurgavdelning 8 uppgav att de har en bra och stabil personalsituation. Intervjuade sjuksköterskor vid samma avdelning upplever att det är en bra bemanning, en specialistsjuksköterska har tillsatts som extra resurs på avdelningen och även en extra receptionist har tillsatts. Vid MAVA beskrev enhetscheferna att de har många nyutexaminerade sjuksköterskor och att det saknas drygt tre sjuksköterskor, vilket medför att ordinarie personal behöver arbeta extra pass. Enligt enhetscheferna är det svårt att rekrytera pga. konkurrens från bemanningsföretag och kommunen som erbjuder en högre lön. MAVA arbetsväxlar, de har en farmaceut måndag till fredag vilket avlastar sjuksköterskorna. Båda vårdavdelningarna beskriver att de har servicepersonal och utskrivningssamordnare. Intervjuade sjuksköterskor vid MAVA konstaterar att under dagtid är det bra bemannat men övrig tid är det samma vårdtyngd men mycket lägre bemanning. Vid inspektionen beskrivs situationer där sjuksköterskorna med erfarenhet får ta ett stort ansvar på MAVA pga. situationen med många nyutexaminerade sjuksköterskor.

IVO kan utifrån underlaget konstatera att flera åtgärder som vidtagits har lett till förbättringar. Utvecklingsprogrammet för Västmanlands länsövergripande satsning på "Utökad mobilitet i den nära vården" har utvärderats vid två tillfällen. Följeutvärderingen visar på positiva resultat men också hur man ska gå vidare och ytterligare stärka

förbättringsarbetet för att nå uppsatta mål. IVO noterar också att flera åtgärder påbörjats men ännu inte kommit så långt att någon effekt av åtgärden kunnat ses eller utvärderas. Det finns också åtgärder som beskrivs i återredovisningen till IVO som planeras men ännu inte påbörjats. IVO noterar att vårdgivaren har aktivitets- och tidsatta planer för åtgärdsarbetet för att komma till rätta med bristen på disponibla vårdplatser där åtgärder för att fortsatt stärka bemanning och kompetens inom sjukhuset är en viktig del.

Mot bakgrund av ovanstående förutsätter således IVO att vårdgivaren inom ramen för det systematiska patientsäkerhetsarbetet fortsätter förbättringsarbetet och vidtar de åtgärder som behövs för att uppfylla kraven på en god vård i enlighet med lagstiftningen.

Åtgärder avseende korridorsplatser

IVO kan konstatera att vårdgivaren vidtagit åtgärder för att förbättra patientsäkerheten genom att säkerställa att patienter som placeras i korridor ska kunna larma på hjälp vid behov. I IVO:s beslut daterat 1 december 2022 framkom att det vid några överbeläggningsplatser i korridorer på berörda vårdavdelningar inte fanns möjlighet att påkalla personalens uppmärksamhet via larmanordning.

Vid inspektionen i mars 2023 uppgav de intervjuade att arbetet med att installera larmanordningar pågår och skulle vara färdigställt inom kort.

IVO vill dock påtala att placering av patienter på överbeläggningsplatser i korridor generellt inte bör förekomma, trots adekvat larmutrustning.

Underlag

- Återredovisning från Region Västmanland efter IVO:s beslut från den 1 december 2022
- Inspektionsprotokoll förda vid inspektion på akutmottagningen och vårdavdelningar inom medicin och kirurgi vid Västmanlands sjukhus Västerås (VSV) den 29 mars 2023
- Begärda vård- och arbetsmiljöavvikelser från akutmottagningen och berörda vårdavdelningar vid VSV för
- Begärd statistik från vårdgivaren för perioden 29 augusti – 2 oktober 2022, samt för perioden 20 februari 2023 – 26 mars 2023.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Lennart Pettersson. Tillsynsläkare Björn West samt inspektörerna Filip Björk, Annette Wramberg, Ann-Sofi Melin och Karin Lundin har deltagit i den slutliga handläggningen. Inspektören Maria Melin har varit föredragande.

Kopia till: Chefläkare Birgit Johansson, birgit.johansson@regionvastmanland.se